

Myndigheten
för civilt försvar

Vägledning

Sanering efter kärnteknisk olycka

Strålskydd – Lagstiftning

Sanering efter kärnteknisk olycka – Strålskydd – Lagstiftning

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Enhet: Enheten för befolkningsskydd och kärnenergiberedskap

Foto omslag: Anders Landgren
Produktion: Advant

Publikationsnummer: MCF0014 – mars 2026

Lagstiftning

Strålskyddet regleras i strålskyddslagen¹, strålskyddsförordningen² och föreskrifter³ från Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Dessutom ska arbetsgivaren enligt arbetsmiljölagen⁴ bland annat se till att arbetstagaren får god kännedom och utbildning om de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, och att arbetstagaren upplyses om de risker som kan vara förbundna med arbetet samt vilken skyddsutrustning som ska användas.

Strålskyddslagen

Syftet med strålskyddslagen är att skydda människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning. Strålskyddslagen innehåller bestämmelser om de grundläggande principerna för strålskyddet: berättigande, optimering och dosgränser. Strålskyddslagen innehåller även bestämmelser som omfattar de tre exponeringssituationerna:

- Radiologisk nödsituation
- Verksamhet med joniserande strålning
- Omgivning med joniserande strålning

En radiologisk nödsituation definieras i strålskyddslagen som en plötsligt inträffad händelse som inbegriper en strålkälla, har medfört eller befaras medföra skada och kräver omedelbara åtgärder. En olycka är en plötsligt inträffad händelse som har medfört eller befaras medföra skada.

Vid sanering av mark och miljö med beläggning av radioaktiva ämnen, befinner vi oss i huvudsak i en omgivning med joniserande strålning. Saneringen under en radiologisk nödsituation som motiveras av kriterierna för räddningstjänst kräver inget tillstånd av SSM.

Not 1. [Strålskyddslag \(2018:396\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#).

Not 2. [Strålskyddsförordning \(2018:506\) | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#).

Not 3. [Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter – Strålsäkerhetsmyndigheten \(stralsakerhetsmyndigheten.se\)](#).

Not 4. Arbetsmiljölagen 3 kap. 3 § 1977:1160.

Däremot ska saneringen ändå kunna berättigas och vara optimerad med stöd av referensnivåer och bland annat dosövervakning av arbetstagare. All annan sanering är verksamhet med joniserande strålning enligt strålskyddslagen och kräver tillstånd från SSM där ytterligare bestämmelser finns i SSMFS 2018:1.

Strålskyddsförordningen

I strålskyddsförordningen föreskriver regeringen bland annat om dosgränser för allmänhet och arbetstagare samt ytterligare bestämmelser kring optimering, inklusive referensnivåer.

För sanering som utförs i en omgivning med joniserande strålning som uppstår till följd av en radiologisk nödsituation får SSM föreskriva om referensnivåer för exponering av personer i allmänheten. Dessa referensnivåer får inte överskrida en årlig effektiv dos på 20 millisievert (mSv). Den genomsnittliga årliga stråldosen till personer i Sverige från radioaktiva ämnen som förekommer naturligt i vår omgivning är ungefär 1,3 mSv (radon undantagen då halten i inomhusluften varierar och kommer från olika källor både naturligt och från byggnadsmaterial). Dosgränser för arbetstagare vid verksamhet med joniserande strålning anges i Tabell 1. Dosgränserna gäller även för den saneringspersonal som utför ovanstående sanering. Om det finns särskilda skäl kan SSM ge dispens för dosgränserna om arbetstagaren fyllt 18 år⁵.

Vid planering av saneringsinsatser ska dosrestriktioner⁶ tillämpas. Dosrestriktionen är inte en dosgräns, utan ett utgångsvärde som används vid planering och under vilket strålskyddet optimeras.

Tabell 1. Dosgränser för arbetstagare som har fyllt 18 år och sysselsätts i verksamhet med joniserande strålning

Period och storhet	Högsta tillåtna dos (mSv)
Årlig effektiv dos	20
Årlig ekvivalent dos till ögats lins	20
Årlig ekvivalent dos till extremiteter	500
Årlig ekvivalent dos till huden som har ett medelvärde över 1 kvadratcentimeter oavsett hur stor yta som exponeras	500

Not 5. 2 kap. 12 §, SFS 2018:506.

Not 6. 3 kap. 1 §, SFS 2018:506.

Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om grundläggande bestämmelser för tillståndspliktig verksamhet med joniserande strålning (SSMFS 2018:1)

SSMFS 2018:1 innehåller bestämmelser om strålsäkerhet som ska iakttas av den som har eller önskar söka tillstånd för verksamhet med joniserande strålning enligt strålskyddslagen (2018:396) eller kärntekniklagen (1984:3). Denna föreskrift gäller alla verksamheter med joniserande strålning oavsett om det gäller uppförande, drift och avveckling av kärnkraftsreaktorer, strålbehandling inom sjukvård eller saneringsverksamhet efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning eller andra fall. Bestämmelserna gäller för verksamheter som kräver tillstånd enligt strålskyddslagen eller kärntekniklagen.

Föreskriften är indelad i sju kapitel

- **Kapitel 1:** Tillämpningsområde och definitioner,
- **Kapitel 2:** Grundläggande bestämmelser,
- **Kapitel 3:** Organisation, ledning och styrning av verksamheten,
- **Kapitel 4:** Skydd av arbetstagare,
- **Kapitel 5:** Skydd av allmänhet och miljön,
- **Kapitel 6:** Strålkällor avsedda för exponering och
- **Kapitel 7:** Dispens m.m.

Innan en verksamhet påbörjas, under den tid som den bedrivs och när den avvecklas, ska händelser och förhållanden som har betydelse för strålsäkerheten identifieras och värderas. Med utgångspunkt från värderingen ska åtgärder genomföras så att verksamheten bedrivs på ett strålsäkert sätt.

**Myndigheten
för civilt försvar**